

Berättelsen om Narnia: Häxan och Lejonet

Äventyr, fantasi, hjältemod och ondska är teman som filmen *Berättelsen om Narnia: Häxan och Lejonet*, handlar om. Filmen som bygger på C.S Lewis klassiker från mitten av 1950-talet är kan man säga en vision av hur ett tänkt paradiset är beskaffat och vad det kräver av oss människor för att bo och leva där.

Rekommenderad från åk 3

EN FILMHANDLEDNING AV
LISELOTTE MICHELSEN
ÖVERSÄTTNING OCH BEARBETNING
FRÅN DANSKAN AV ANDREAS HOFFSTEN

Handling

De fyra syskonen Lucy, Edmund, Susann och Peter Pevensie bor i London med sin mamma. Ute i världen rasar det andra världskriget och efter att London bombats av tyskarna beslutar modern att sända iväg barnen ut på landet i säkerhet hos en excentrisk äldre professor och hans barska hushållerska. Fadern är ute i kriget som soldat.

En dag när barnen leker kurrage gömma hittar Lucy av en hän-

delse ett rum med ett stort garderobsskåp. Hon går in för att gömma sig – och kliver rakt ut i en snöklädd skog. Här möter hon faunen herr Tumnus som berättar att hon befinner sig i landet Narnia. Han bjuder in Lucy på en värmande kopp thé – men théet visar sig vara förgiftat och Lucy faller i djup sömn. Tumnus plan är att överlämna henne till Jadis, Den vita häxan, som själv kallar sig Narnias Drottning. Hon har befallt att varje människobarn som kommer till Narnia skall överlämnas till henne. Men herr Tumnus ångrar sitt handlande och hjälper istället Lucy att hitta tillbaka till garderoben och sin egen värld.

Lucy berättar för sina syskon om Narnia men de tror inte på henne. De undersöker garderoben som nu bara är ett alldeles vanligt skåp. På natten upptäcker Edmund hur Lucy smyger sig in i garderoben och han följer efter henne. Plötsligt befinner sig också Edmund i Narnias snöskog. Han möter den Vita häxan som bjuder upp honom i sin släde. Hon ger honom varm choklad och godis och lyckas övertala honom om att hämta alla sina syskon till Narnia. Lucy och Edmund hittar varandra och går tillbaka till människovärlden – där Edmund, som smider planer på förräderi – till Lucys stora besvikelse inför sina syskon nekar till att Narnia finns till.

Kort därefter spelar syskonen cricket ute i trädgården när de råkar krossa ett fönster. De rusar in i huset för att gömma sig för de vuxna – i det stora garderobsskåpet. Så står de plötsligt alla fyra i Narnia. De går för att besöka herr Tumnus men finner hans

hem förstört och ödelagt. På en lapp står att herr Tumnus har hämtats av den hemliga polisen och anklagas för högförräderi. Så träffar barnen herr och fru Bäver som väl hemma i deras bäverlya berättar om en profetia som säger att fyra människobarn, två flickor och två pojkar, en dag skall komma för att rädda Narnia ur Den vita häxans grepp. Hon måste sätta klorna i barnen och döda dem, innan profetian går i uppfyllelse. Häxans motståndare, Aslan, kommer däremot att hjälpa barnen.

Plötsligt är Edmund borta. De tre syskonen följer hans spår och ser att det leder upp till Häxans ispalats. Edmund har tagits till fånga och då han träffar herr Tumnus börjar han inse att Häxan är ond och grym och förvandlar alla som misshagar henne till sten. Med bävrarna som vägledare ger sig Lucy, Susann och Peter iväg för att finna Aslan med Häxans jagande polisvargar i hämlarna. På färden möter de självaste Jultomten som ger Lucy en flaska med trolldryck, Susann en pil och både samt Peter ett svärd. Samtidigt släpper vintern sitt grepp över Narnia och syskonen lyckas i sista stund rädda sig på ett isflak i floden undan vargarna. De når fram till Aslans läger och hälsar på det majestätiska lejonet och hans här av krigare. Peter räddar sina systrar från en ond polisvarg – som han dödar – och blir dubbad till riddare av Aslan.

Under tiden samlar också Häxan sitt folk. Hon bryter upp från sitt palats för att gå i krig mot Aslan och tar Edmund med sig. Men under natten lyckas några av Aslans soldater befria Edmund vilket gör Häxan rasande. Syskonens lycka varar inte länge då Häxan enligt en gammal sed i Narnia kommer och kräver Edmund tillbaka – en förrädares blod tillhör alltid Häxan. Men Aslan ger sig själv i Häxans våld mot att Edmund får gå fri. Följande natt blir Lucy och Susann vittne till hur Häxan och hennes monstrosösa hantlangare förnedrar och slutligen dödar Aslan. När så Häxan och hennes monster gått går Lucy och Susann fram till Aslan och sörjer där han ligger på Stenbordet. Samtidigt samlar Peter och Edmund hären och gör sig redo för strid. Slaget skall just börja när solen går upp, Stenbordet rämna och Aslan återuppstår.

Lucy och Susann rider på Aslans rygg tillbaka dit där slaget står. Häxan har sårat Edmund och skall just döda Peter då Aslan kommer springande och slår ner Häxan. Lucy droppar sin trollvätska i Edmunds mun och han tillfrisknar och därpå gör hon samma sak med alla av Aslans fallna soldater. Aslan väcker alla stenstoder till liv genom att blåsa sin ande på dem. Nu kan de fyra syskonen äntligen sätta sig på Narnias fyra troner som kungar och drottningar – precis som profetian förutspått.

Sedan ser vi hur syskonen, flera år senare, rider genom skogen och återser den plats där de första gången kom till Narnia. De hittar utgången från garderoben – och tumlar in i människornas värld, återigen som barn. Där står professorn med bollen i handen, med en glimt i ögat. Han känner också till Narnia.

Boken och filmen

Filmen *Narnia: Häxan och Lejonet* är baserad på boken med samma namn av engelsmannen Clive Staples Lewis, en universitetsprofessor som levde 1898–1963. Boken kom ut på engelska 1950 och på svenska 1959 och därefter i ett flertal upplagor. Den är den första i en serie på sju böcker som alla handlar om äventyrslandet Narnia. C.S. Lewis vann internationell berömmelse med serien som idag räknas som barnboksklassiker.

- Jämför bokens och filmens sätt att berätta historien. Stämmer gestalterna överens med hur ni som läst boken föreställde er

dem? Är filmens och bokens budskap detsamma eller skiljer det sig åt i någon mening?

C.S. Lewis var nära vän med J.R.R. Tolkien som skrev trilogin *Sagan om ringen* som ju också handlar om en äventyrsvärld befolkat av både människor och mytologiska gestalter, även den en klassiker.

I vår tid är en annan engelsk författare, J. K. Rowling, igång med att skriva en serie om sju böcker som även de skildrar ett fantasiuniversum. Och som redan innan den är färdigskriven har fått klassikerstatus samtidigt som den filmatiseras. J.K. Rowling har berättat att hon inspirerats av Narniaböckerna i sitt arbete med Harry Potter och hans vänner och fiender på Hogworth.

- Lewis, Tolkiens & Rowlings berättelser handlar alla tre om vänskap, mod och ondska. På vilket sätt skiljer sig de olika berättelserna åt i sin beskrivning av ondskans natur och vad som gör oss onda eller goda? Vad är ondska? Är människan av naturen god eller ond? Motivera!

- Vad är det som gör Narniaböckerna (och de andra serierna) till klassiker? Vad kännetecknar en klassiker? Är berättelserna bäst på film eller att läsa som bok?

- Film är ett media som har både ljud, musik och rörliga bilder som berättarmedel. Boken har bara de skrivna orden och kanske någon gång stillbilder. Diskutera hur de olika medierna påverkar upplevelsen av en berättelse om exempelvis Narnia? Vad är boken bra på och vilken är filmens styrka? Hitta exempel på andra filmatiseringar av böcker som ni gillat eller tyckt varit mindre lyckade.

Människor och andra väsen

Huvudpersonerna i filmen är de fyra syskonen Lucy, Edmund, Susann och Peter som tvingas bli bortlämnade ute på landet, mildt sagt ifrån sin mamma och en pappa de inte ens vet om han lever. Det är ingen avundsvärd situation och kanske förklarar det lite av hur de reagerar och är som människor.

Ett av de fyra syskonen sticker av från de övriga tre. Det är Edmund och redan från filmens början anar vi att han står lite vid sidan av gruppen, att han socialt håller sig lite för sig själv. Det är också han som trotsar de fallande bombarna och springer tillbaka in i huset för att hämta fotot av pappan som är ute i kriget. Kort efter ankomsten till Narnia är det också han som försvinner rent fysiskt. Kanske är det Edmund som mår sämst av att ha förlorat sin pappa och därför får svårt att hitta en ny roll i syskonkaran, särskilt mot sin äldre bror Peter.

- Beskriv syskonen, vad karaktäriserar deras olika personligheter? Vad skiljer dem åt? Vad lär de sig under filmens gång?
- Hur ser ni på de val och handlingar Edmund gör i filmen? Förstår man varför han handlar som han gör? Varför blir han så imponerad av Jadis, den vita häxan?
- I en scen sitter Edmund i fängelsecellen tillsammans med herr Tumnus och blir vittne till hur herr Tumnus misshandlas och förs bort. Vilka tankar tror ni far genom hans huvud då? Edmund är ju den som genomgår den största utvecklingen av de fyra syskonen. Vilken är den avgörande händelsen som får honom att ändra sig och ta avstånd från häxan?

FILMHANDLEDNING

- Tjejerna i filmen är ju knappast några Pippi Långstrumpfigurer i sitt svärmande för sina bröders mod som slåss med svärd i hand, även om Lucy är bra så modig. Hur ser könsrollerna ut i filmen?

Filmens stora onda gestalt är Jadis, den vita häxan. Hon kallar sig Drottningen av Narnia även om hon – enligt bävrarna – inte är drottning utan en häxa. Polisvargarna ger henne makten att hålla Narnias befolkning i ett järngrepp i sin terrorregim. De som inte gör som hon säger, blir tillfångatagna, misshandlade och förvandlade till sten.

- Beskriv häxan, vilket är hennes mål, vad är det hon strävar efter? På vilket sätt är hon ond?

- Häxan omges av snö, is och sten. Varför använder man sig av dessa element? Vilken symbolik ligger i dessa? Vad har häxan för funktion i berättelsen?

Häxans huvudmotståndare är det stora lejonet Aslan som hon samtidigt känner stor respekt för. Han är ett ganska hemlighetsfullt väsen. Vi förstår att han har bott i Narnia sedan lång tid, men vi vet inte varifrån han kommer eller vart han är på väg. I filmens slut försvinner han också spårlöst mitt framför Lucys ögon.

- Beskriv även Aslan, vilken är hans styrka? Vilka karaktärsegenskaper har han? Och vad är det egentligen som händer när han dödas av den vita häxan och varför återuppstår han i soluppgången?

- Filmen rymmer en lång rad mytologiska figurer. I vattnet simmar sjöjungfrur, en Fågel Fenix sprutar eld på slagfältet, Peter rider på en enhörning och cykloper bär häxans tronstol. Berätta i smågrupper om vilka mytologiska figurer ni såg i Narnia. Skriv upp dem på tavlan och leta upp fakta och upplysningar om dem – på biblioteket eller via Internet. Utgå från frågeställningar som: Varifrån kommer ursprungligen myterna? (Grekisk mytologi, folktro, nordisk mytologi) Vad berättar myterna, vilka insikter om oss människor förmedlar de?

Landet Narnia

Narnia är en fantastisk plats med orörd natur, vidsträckt slätter och dramatiska berg. Och mitt i skogen står en gatlykta – fullständigt ologiskt men ändå som den naturligaste sak i världen. Skogens träd kan tala med varandra och skicka iväg sina blad med meddelanden och hälsningar. Det är full vinter runt där Häxan är och på samma gång sommar omkring lejonet Aslan. Ett annat klassiskt grepp i sagans värld är att låta djuren tala och spela roller som symboler för mänskliga egenskaper. I Narnia ser vi flera exempel på det.

- Lejonet är starkt och klokt, räven listig, vargen våldsamt farlig etc. Vilka attribut sätter vi på skogens alla djur?

- Beskriv de ställen där filmens gestalter bor – bävrarnas håla, herr Tumnus hem, Aslans läger och Häxans ispalats. Vad karaktäriserar de olika platserna och vad säger de om sina ägare?

- Det är vinter, och har så varit i 100 år, i Narnia då barnen kommer dit. Men kort efter att de fått sina vapen av jultomten, syns de första vårtecknen – ett träd i blom och isen som bryter opp.

Det är vår som följs av sommar. Diskutera symboliken i årstidernas skiften. Vad står våren och sommaren för? Går det att föreställa sig en ond häxa omgiven av sommarblommor?

Det gäller delvis andra naturlagar i Narnia jämfört med barnens värld. Häxan kan få en silverkopp med choklad att växa upp ur snön och åter bli till snö när hon är klar. Samtidigt råder samma tyngdlagar samt det faktum att vårvärmen smälter is.

Narnia kännetecknas av både skönhet och otrovighet. Det är en oförutsägbart värld där de märkligaste saker och väsen kan dyka upp bak nästa vägg. Ett förhållande som skapar otrovighet och ibland även ångslan.

- Det vilar något drömskt över barnens upplevelser i Narnia, men vad exakt är det som skapar den drömska känslan? När går drömmen över till mardrömmar?

- Beskriv någon scen där du kände dig otrovig, vad var det som gjorde dig otrovig?

- Beskriv någon otäck scen där känslan av fara var stark.

Musiken och de olika ljuden från ylande vargar och knarrande vagnar bidrar tillsammans med klipptechniken och kamerans rörelser till att skapa känslan av obehag i filmen. Tänk exempelvis på scenen vid Stenbordet där Aslan binds och dödas. Här präglas ljudbilden av gestalternas rytmiska hejanden och en dovtrommrytm som associerar till något slags stamritual.

- Beskriv scenen med fokus på ljudet, ljuset, klippningen och kameravinklar – vilken effekt har filmspråket på upplevelsen av scenen? Tänk en annan slags musik – vilken effekt hade då scenen haft?

Budskap och religiösa aspekter

Narnia är en film med tydliga budskap. Ett av dem handlar om familjens betydelse och om att blod är tjockare än vatten. Förräderi, lojalitet, förtrogenhet är centrala begrepp. Filmens regissör har vid ett tillfälle sagt att: "Historien handlar om en familj som känner sig maktlös inför det andra världskrigets terror och som återerövrar sin styrka, tillsammans, i Narnia. Det är en historia om fyra barn som i Narnia hittar inte bara ny kraft utan även när fram till insikten om att det är bara tillsammans, som en helhet, de kan besegra ondskan."

C.S. Lewis var professor i medeltida- och renässanslitteratur och han var en troende kristen som också skrev böcker till försvaret för kristendomen och kristna värderingar.

Narniaböckerna är genomsyrade av kristen symbolik och etik. Även filmen rymmer kristna undertoner. Titta exempelvis på framställningen av Häxan och barnen i det avslutande slaget. Häxan är klädd i djurhudar som en hedning i päls och krigsmålning. Barnen å sin sida är klädda som riddare (korsriddare?) och omtalas vid flera tillfällen som "söner av Adam, döttrar av Eva".

- Vilka fler budskap rymmer filmen?

- Hittar ni fler exempel på kristen symbolik? Jämför vad som händer med Aslan och Bibelns berättelse om Jesus.

- I filmen nämns begreppet tro vid några tillfällen. Vad är fil-

mens budskap när det gäller att tro? Varför är garderobsskåpet ibland bara ett alldeles vanligt skåp och andra gånger ingången till Narnia?

- Det är lätt att fälla en tår eller två vid filmens slut när det goda har segrat och syskonen förenats. Men vad är det vi kommer i kontakt med? Vad är det för längtan och vad är det i så fall som fattas oss i livet?

In i fantasin

Det finns många historier om människor som rör sig mellan vår värld och en värld befolkad av fantastiska, roliga eller hotfulla varelser. *Peter Pan*, *Alice i Underlandet*, *Trollkarlen från Oz*, *Den oändliga historien* och *Bröderna Lejonhjärta* för att nu nämna en handfull. Och inte sällan är ingången till fantasilandet via en garderob, mystisk dörr, brunn eller liknande.

- Vad innebär det att ha fantasi? Vad är fantasi, hur vet man om någon har fantasi? Är det bra eller dåligt att ha fantasi? Kan man ha för mycket fantasi – vad händer i så fall då?

- Det sägs att barn har mer fantasi än vuxna, stämmer det? Går fantasin förlorad när man bli vuxen? Känner eleverna någon vuxen med fantasin i behåll? Vad kan man göra själv för att inte mista sin fantasi?

- Var går gränsen mellan att fantisera och att ljuga? Vad är skillnaden mellan en bra historia och en lögn?

- Är filmen och boken om Narnia en berättelse för vuxna eller barn eller kanske bägge dera? Motivera svaret.

Produktionsuppgifter

USA 2005

Originaltitel: *The Chronicles of Narnia – The Lion, the Witch and the Wardrobe*

Producent: Mark Johnson

Manus: Ann Peacock, Christopher Markus, Stephen McFeely & Andrew Adamson

Regi: Andrew Adamson

Foto: Donald McAlpine

Klipp: Jim May

Scenografi: Roger Ford

Kostym: Isis Mussenden

Musik: Harry Gregson-Williams

I rollerna

Lucy – Georgie Henley

Edumnd – Skandar Keynes

Susan – Anna Popplewell

Peter – William Mosely

Den vita häxan – Tilda Swinton

Herr Tumnus – James McAvoy

Aslan (röst) – Liam Neeson

Tekniska uppgifter

Längd: 141 minuter

Format: 2,35:1

Ljud: Dolby SRD, DTS

Censur: från 11 år

Svensk premiär: 21 december 2005

Distribution

Buena Vista International, Box 181, 101 23 Stockholm,

Tel 08-555 445 00, Fax 08-555 445 04